

периоды: в составе Королевства Швеции, Российской империи, в независимом государстве. Рассмотрены основные реформы школьного образования, описано реформирование подготовки педагогических кадров во второй половине XX ст. как составляющие системы обеспечения качества образования.

Ключевые слова: образовательная политика Финляндии, финские школьные образовательные реформы, подготовка педагогических кадров.

SUMMARY

V. Butova. Finnish school education quality maintaining system development.

The article deals with the Finnish educational policy aimed at maintaining education quality at different historical periods: while entering Swedish Kingdom, Russian Empire, as an independent state. The main school reforms are analyzed, reforming teachers training in the second half of the XXth century is described.

Key words: finnish educational policy, Finnish school educational reforms, teachers training.

УДК 37.014.25:378(430)

Б. В. Год

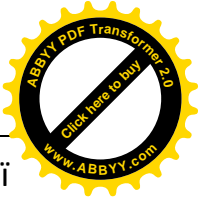
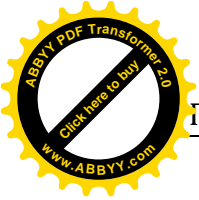
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка

НІМЕЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК СУБ'ЄКТ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ

У статті досліджено еволюцію німецького університету як суб'єкта інтернаціоналізації. Простежено становлення середньовічних університетів. Охарактеризовано освітні погляди Вільгельма фон Гумбольдта на зміст університетської освіти. Визначено освітні орієнтири німецького університету. Окреслено мету реформ університетської освіти в Німеччині.

Ключові слова: університет, інтернаціоналізація, європейська культура, філософія університету, німецькомовні країни, університетська наука.

Постановка проблеми. На початку XXI століття глобалізація, масовізація та інтернаціоналізація освіти стають провідними тенденціями розвитку світової системи вищої освіти. У цій тріаді університет розглядається як феномен європейської культури, потужний осередок зростання та зміцнення людського мислення, суб'єкт інтернаціоналізації. Ідея німецьких університетів, сформульована В. Гумбольдтом, спирається на два поняття «Wissenschaft» (наука) і «Bildung» (освіта), де остання розуміється у сенсі «формотворення», «вибудови» та «виховання». Становлення німецького університету як осередку незалежного пошуку знань та ідея всебічного й гармонійного виховання особистості, що базується на моральних, загальнолюдських цінностях, актуалізує доцільність наукового пошуку та визначає його пріоритетність в аспектах розроблення Україною власної політики інтернаціоналізації вищої школи.

Аналіз актуальних досліджень засвідчив, що сутність ідеї університету, його культурно-історичне покликання, філософії університетської освіти відображені у наукових працях вітчизняних учених (В. Горського, О. Журавльової, М. Зубрицької, І. Костенко, М. Мінакова, М. Сідака) та німецьких дослідників (Г. Болльбека (G. Bollbeck), Д. Бюхлера (D. Buhler), Т. Ельвайна (Th. Ellwein), М. Хоркхаймера (M. Horkheimer), Р. Шпеманна (R. Spämann)). Спільною ознакою української та німецької університетської освіти є її спрямованість на виховання всебічної й гармонійно розвиненої особистості, здатної працювати у мультилінгвальному суспільстві.

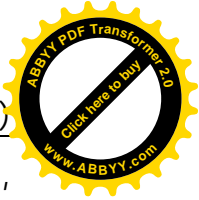
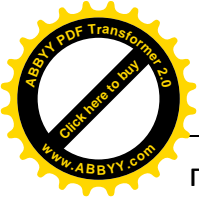
Мета статті – дослідити генезу німецького університету як суб'єкта інтернаціоналізації.

Виклад основного матеріалу. Основи європейської культури закладалися в епоху Античності. У Давній Греції та Давньому Римі сформувалися ті соціокультурні орієнтири, які можна вважати абсолютними цінностями для сучасної Європи і всього світу. Саме в античні часи у певному вигляді були сформульовані майже всі основні освітні ідеї, які в подальшому лише ускладнювалися, модифікувалися та оновлювалися.

Уніфікований характер академічної освіти у Середньовічній Європі передбачав безперешкодну міграцію інтелектуального товару через умовні європейські кордони. Крім того, варто зазначити, що знання не могло обкладатися митом, а, навпаки, оплачувалося. У XII–XIII столітті у Західній Європі панувала латина. Тому характер середньовічної науки та система навчання у всіх університетах того часу були приблизно однаковими, що сприяло розвитку міжнародної співпраці та активізувало академічну мобільність студентів і професорів [4].

У свою чергу, стандартизований світогляд латинського світу, маючи свій культурний взірець – Античність, дозволяв вагантам (мандрівним співцям) безперешкодно мігрувати в межах простору, замкненого між трьома основами «Університет – Рим – Єрусалим», тобто карта середньовічного світу у свідомості пересічних громадян була простим трикутником, у межах якого робилися перші спроби інтернаціоналізації освіти.

У період Середньовіччя будь-яке товариство, купецька ганза чи ремісничий цех називалися університетом («universitas»). Аналогічно

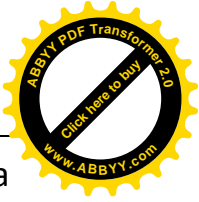
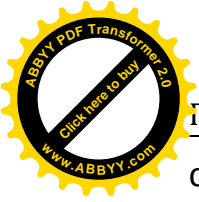

представники вченої корпорації стали називати себе «universitas studii», «universitasmagistorumetscholarium», «universitasstudentium», оскільки терміном «studentes» позначали і викладачів, і тих, хто навчається [3; 4]. Відтоді в енциклопедичних словниках університетом (від. лат. universitas – «цілісність», «сукупність») називають найстаріший і головний тип європейського вищого навчального закладу [1]. Як специфічний цех університет був ієрархічно організованим, створював, зберігав та передавав знання, а також відповідав перед суспільством за якість власної продукції.

За часів релігійних війн університет виступав автономією розуму та гуманізму, призначенням якого було виховання всебічно розвиненої особистості. Університет керувався власним статутом та існував на засадах самоврядування. Він мав свої привілеї, що робили його місцем вивільнення з-під тиску загальних для суспільства норм і забезпечували його свободою, такою необхідною для розвитку розуму, який ставав самодіяльною незалежною силою, головним джерелом людської продуктивності. Нагадаємо, що саме розум становив основу самовизначення людини і конституювання всіх сфер та елементів соціального й приватного життя [6].

Провісником інтернаціоналізації вищої освіти став перший європейський університет, відкритий у Болоньї у 1130 р. Невдовзі він нараховував близько десяти тисяч студентів з усієї Європи. Перші німецькі університети з'являються наприкінці XIV століття здебільшого із санкції римської курії, зокрема свої двері відчиняють Гейдельберзький (1386 р.), Кьольнський (1388 р.) та Ерфуртський (1390 р.) університети.

У своїй праці «Освіта і культура. Успіхи і прорахунки Німеччини» Г. Болльбек (G. Bollbeck) стверджує, що з кінця XVI ст. – на початку XVII століття спостерігається домінування державних інтересів у вищій освіті, хоча головним суб'єктом інтернаціоналізації залишається університет. Із націоналізацією ВНЗ Німеччина стала приділяти більше уваги розвитку освіти, активізуючи або сповільнюючи розвиток її інтернаціоналізації [5]. Саме у цей період теоретико-методологічним підґрунтям, «цокольною основою» ренесансної ідеї всебічного й гармонійного виховання особистості стали нові уявлення про людину, її сутність, призначення, місце у світі. Головне полягало в тому, що мислителі й педагоги епохи європейського Відродження переосмислили доктрину релігійного антропоцентризму, виокремивши

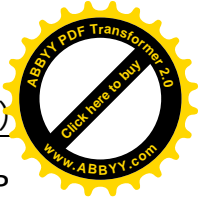
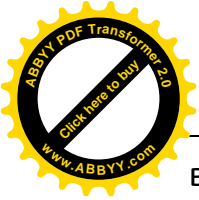
самоцінність земного існування, велич і гідності особистості, яка здатна піднятися до рівня свого творця [2].

Гуманісти обґрунтували методологічні основи, філософсько-антропологічний підхід в осмисленні універсальних засад виховання. Це було повернення від «деморалізованої людини» Середньовіччя до античного образу, тільки на якісно новому, вищому рівні. Педагогічний ідеал європейського Відродження – всебічно й гармонійно розвинена особистість (соціально відповідальна, віддана загальній справі, людина високої освіти та моральних якостей, вольова, енергійна, не споглядач, а швидше діяч, віддана громадській справі та з «Богом у душі») – повністю відповідав новим антропологічним уявленням, визначав головні напрями виховання – розумове (освіта), фізичне, моральне, релігійне, початок естетичного й трудового. Цей ідеал ренесансні мислителі шукали в античній культурі, але, відгукуючись на запити часу, наділили його новими рисами, які проливали світло на своєрідність епохи європейського Відродження [2].

У досліджуваній період «християнський гуманізм» справив значний вплив на ренесансних мислителів і практиків педагогіки північних країн Європи – Англії, Нідерландів, Німеччини. «Християнський гуманізм» залишався органічним елементом передреформаційних та реформаційних рухів і своєю основою мав педагогічну концепцію виховання людини шляхом «наслідування Христа» й «практичного благочестя» (Еразм Роттердамський). Глибокий інтерес до античної культури гуманізм поєднував у ній із прагненням повернутися до витоків християнства, його євангелічних основ, вічних істин Нового Заповіту [2].

На жаль, на заранні Нового часу процеси виникнення національних держав і формування національних еліт зумовили гальмування інтернаціоналізації освіти – університет перестав бути доступним для міжнародного загалу студентів і викладачів. За останні чотири століття кожна європейська країна пройшла власний шлях у розвитку і вдосконаленні вищої освіти, маючи відмінні від інших держав програми і напрями її реформування. Зауважимо, що відсутність академічної мобільності студентів і викладачів та брак обміну знаннями гальмували розповсюдження університетської освіти на континенті та слугували суттєвою перешкодою для подальшого розвитку її інтернаціоналізації.

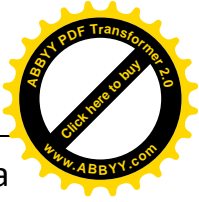
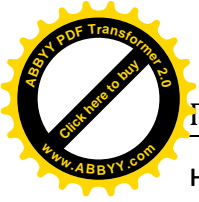
Повної автономії та культурної значущості філософська ідея пріоритету розуму досягає з початком модерної доби. Секуляризація світу

в епоху Ренесансу і Реформації, а потім і рух Просвітництва визначають розум як основу людського буття у всіх його проявах. Разом з тим стверджується нова місія університету, класичним вираженням якого стає гумбольдтівський університетський проект. Наголосимо, що на початку XIX століття в Німеччині відбулися значні зміни в системі освіти, які пов'язані з ім'ям видатного філософа, мовознавця Вільгельма фон Гумбольдта, з ініціативи якого у 1810 р. було засновано Берлінський університет [7].

Головним завданням університету В. Гумбольдт уважав навчання студентів у процесі дослідницької діяльності. Науковець підкреслював, що якісне впровадження такої високої місії можливе тільки в умовах повної автономії університету та функціональної самостійності науки. Гумбольдтівський університетський проект чітко окреслює сутність модерного, новоєвропейського університету. Він поєднує подвійне покликання. По-перше, соціальну функцію забезпечення громадянської свободи, збереження й відтворення публічної відкритості національного життя. По-друге, університет стає провідною установою модерної науки, основу якої становить математизовано-експериментальне природознавство. Ці дві функції – забезпечення людських прав і громадського виховання для нової, національної держави, що постала з новоєвропейських буржуазних революцій, з одного боку, і забезпечення раціонального пізнання у формі науки, з другого боку, є невід'ємними одна від одної й разом визначають головне призначення модерного університету. Так, В. Шрока вважає, що модерний університет є основою, суто культурною (тобто духовною) інституцією національного життя, від якої залежить формування нової якості людей для цього життя, що очевидно було задекларовано в гумбольдтівському проекті [7].

Перешкодою на шляху втілення ідеї модерного університету в Німеччині стали наполеонівські війни. Лише наприкінці XIX – на початку XX століття, за часів кайзерівської Німеччини і Веймарської республіки, були реалізовані ідеї Вільгельма фон Гумбольдта (1767–1835) щодо німецького університету. У своїй праці «Німецький університет з періоду середньовіччя до сьогодення» провідний історик Німеччини Т. Ельвайн (Th. Ellwein) стверджує, що феномен інтернаціоналізації освіти стає значно поширеним у період гумбольдтіанства, коли студенти з усієї Європи прямували до університетів у Гейдельберзі, Кьольні та Грайфсвальді [6, 112]. Науковець

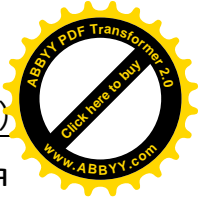
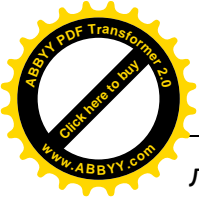

наголошує, що після університетської реформи Вільгельма фон Гумбольдта німецькі університети взагалі стали ідеалом для вимогливого академічного світу. Беззаперечним доказом цього твердження є той факт, що на початку ХХ століття майже третина всіх нобелівських премій була присуджена саме німецьким науковцям. Їх інновації змінили світ: теорія відносності й поділ ядра (А. Ейнштейн), відкриття бацили туберкульозу (Р. Кох) і рентгенівське випромінювання (К. Рентген).

Епохальні події у ХХ столітті, зокрема Перша та Друга світові війни, визначили лідера у світовому рекрутингу найкращих студентів та дозволили окреслити нову модель університетського навчання. Абсолютну монополію у питаннях інтернаціоналізації освіти отримали Сполучені Штати Америки. Сотні науковців, тікаючи від гітлерівського режиму, знаходили собі нову вітчизну в одному з американських університетів чи дослідних інститутів. Для німецької науки їх еміграція була важкою втратою, яка відчувається ще й дотепер.

На сучасному етапі глобалізація ставить нові вимоги і перед німецькою наукою та вищою школою, що зумовили низку політичних й освітніх реформ, з метою пристосування університетів країни до нових міжнародних вимог. Ці нововведення принципово змінюють академічний ландшафт Німеччини. Уведення бакалавратури, магістратури, запровадження плати за навчання і вступних тестів, поява приватних академічних навчальних закладів та посилене стратегічне партнерство між ВНЗ та позауніверситетськими інститутами сприяють інтернаціоналізації освіти, суб'єктом якої стає німецький університет. Метою низки реформ є зміцнення освіти й дослідницької галузі країни в міжнародній конкурентній боротьбі, що дедалі загострюється, і відвоювання провідних позицій на загальноєвропейському освітньому просторі. Нині мовна спорідненість, освітня відповідність, національна згуртованість німецькомовних країн визначає конкурентоспроможність цих держав на світовому ринку та сприяє утвердженню «внутрішньої» інтернаціоналізації університетської освіти.

Висновки. Генеза німецького університету пов'язана з його поступовою інтернаціоналізацією. Так, у період Середньовіччя закладається фундамент університетської освіти Європи, завданням якої стає відстоювання права розуму та організація оптимального використання

людської здатності мислення і раціонального пізнання. Епоха Відродження сприяла розвитку університетської освіти та її інтернаціоналізації. Ідея всебічно й гармонійно розвиненої особистості повністю відповідала новим антропологічним уявленням, визначає головні напрями виховання – розумове (освіта), фізичне, моральне, релігійне. У XVIII столітті університет втрачає свою автономність, поступово стає власністю певної держави та перестає бути доступним для міжнародного загалу студентів, що значно гальмує інтернаціоналізацію освіти. Університетська наука в Німеччині набуває національного характеру і розглядається як цілісна система навчання і дослідження. Гумбольдтіанська епоха розвитку університетської освіти позначилася конструктивною її перебудовою, коли навчання студентів засобами досліджень стало головною місією університету, що значно активізувало інтернаціоналізацію освіти. Сучасний, глобалізаційний етап розвитку університетської освіти пов'язаний з її комплексним реформуванням, серед засобів якого вирізняється інтернаціоналізація, що визначає стратегічну політику німецькомовних університетів у XXI столітті.

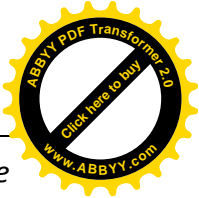
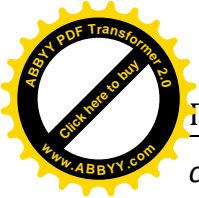
ЛІТЕРАТУРА

1. Бибик С. П. Словник іншомовних слів: Тлумачення, словотворення та слововживання: близько 35 000 слів і словосполучень / С. П. Бибик, Г. М. Сютя [С.Я. Єрмоленко (ред.)]. – Х. : Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Год Б.В. Виховання в епоху європейського Відродження (середина XIV – початок XVII століття) : [монографія] / Б.В. Год. – Полтава : АСМІ, 2004. – 464 с.
3. Журавльова О. І. Проблеми стандартизації наукових ступенів та вчених звань у сучасній вищій освіті / О. І. Журавльова, М. В. Сідак // Наука. Релігія. Суспільство. – 2008. – № 4. – С. 187–192.
4. Костенко І. В. Наукова титулатура: від Болонського університету до Болонського процесу / І. В. Костенко // Часопис Київського університету права. – 2008. – № 4. – С. 35–41.
5. Bollbeck G. Bildung und Kultur. Glanz und Elend eines deutschen Deutungsmusters / G. Bollbeck. – Frankfurt am Main, 1994. – 56 s.
6. Ellwein Th. Die deutsche Universität vom Mittelalter bis zur Gegenwart / Th. Ellwein. – Frankfurt am Main, 1992. – 262 s.
7. Sroka W. Die Bildungskonzeption Wilhelm von Humboldt / W. Sroka // Ein Beitrag zur Rezeption- und Wirkungsgeschichte des neuhumanismus. – München, 1984. – 43 s.

РЕЗЮМЕ

Б. **В.Год.** *Немецкий университет как субъект интернационализации: ретроспективный анализ.*

Встатье исследована еволюція німецького університета як суб'єкта інтернаціоналізації. Просліджено становлення середньовікових університетів. Охарактеризовані освітні погляди Вільгельма фон Гумбольдта на

содержание университетского образования. Определены образовательные ориентиры немецкого университета. Очерчены цели реформ университетского образования в Германии.

Ключевые слова: университет, интернационализация, европейская культура, философия университета, немецкоязычные страны, университетское образование.

SUMMARY

B. God. German University as the subject of internationalization: retrospective analysis.

The article examined the evolution of becoming a German university as a subject of internationalization. We characterize the educational views of Wilhelm von Humboldt on the content of university education. Outlines the goals of reform of university education in Germany.

Key words: university, internationalization, European culture and philosophy of the university.

УДК 811.11(07)(438)+371.134

С. П. Деркач

Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини

ОСОБЛИВОСТІ РЕФОРМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЛЬЩІ

Інтенсивний перехід вищої освіти Польщі до європейського спрямування зумовив реформування у сфері професійної підготовки вчителів англійської мови. На основі огляду польських джерел з'ясовано ключові слова, висвітлено особливості реформ професійної підготовки польських учителів англійської мови та узагальнено їх у вигляді таблиці.

Ключові слова: реформа, підготовка, професійна підготовка, вчитель англійської мови.

Постановка проблеми. На початку дев'яностих років минулого століття різноманітні зовнішні і внутрішні обставини призвели до того, що вчителям іноземних мов бракувало ефективної підготовки всупереч намаганням широкої когорти науковців та освітян, а також сучасним вимогам та європейським ринковим запитам. Унаслідок цього виникла потреба у реформуванні освіти в цілому та у реформуванні підготовки вчителів англійської мови зокрема.

У цьому контексті звертаємося до досвіду Республіки Польща, яка, як і Україна, орієнтується на освітньо-науковий простір Європи. Обидві держави з моменту входження у Болонський процес модернізують підготовку вчителя англійської мови згідно із задекларованими вимогами, але помітним явищем є те, що Польща активно і дієво впровадила зміни у структурі і змісті підготовки вчителів англійської мови, щоб відповідати